

ЕКО-АРТ ЯК ХУДОЖНЄ ВІДОБРАЖЕННЯ ВИКЛИКІВ, СПРИЧИНЕНИХ ГЛОБАЛЬНОЮ ЕКОЛОГІЧНОЮ КРИЗОЮ

Вахрамєєва Г. І.

*старший викладач кафедри образотворчого мистецтва
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Еко-мистецтво виникло як потужна культурна та художня реакція на загострення глобальної екологічної кризи. Використовуючи відходи, природні матеріали та екологічні техніки, еко-художники кинули виклик традиційним парадигмам створення та споживання. Сучасне еко-мистецтво функціонує як інструмент екологічної та мистецької рефлексії на проблеми викликані змінами клімату, забрудненням атмосфери, знищенням природних еко-систем промисловою діяльністю людства.

Еко-мистецтво черпає натхнення з різних рухів, зокрема з ленд-арту 1960-1970-х років, що виник як певне відгалуження від концептуального мистецтва та став проявом розвитку екологічної естетики [2, с. 54]. Також, теоретичні засади еко-мистецтва базуються на ідеях «глибинної екології», яку запропонував у 1973 році норвезький дослідник Арне Наеш, що забезпечило філософську основу, яка узгоджує художню практику з екологічною етикою. Такі митці як Роберт Смітсон, Ненсі Холт та Агнес Дене, заклали основи для використання самої природи та землі як засобу художнього вираження. Зокрема, такі твори як «Спіральна дамба» Смітсона (1970) і «Пшеничне поле – конфронтація» Дене (1982) стали знаковими для екологічного мистецтва, та відобразили ранні занепокоєння суспільства щодо руйнівного втручання людства в навколишнє середовище. Одним з найпривабливіших аспектів еко-арту є використання матеріалів вторинної переробки, відходів як засобу вираження. Перетворення сміття на мистецтво – це не лише естетичний вибір, а й політичний акт рекультивції та критики. Такі художники як Алехандро Дуран («Washed Up») та Аврора Робсон, використовують пластикові відходи, зібрані на пляжах для створення яскравих інсталяцій, які роблять невидиме видимим, викриваючи повсюдність та стійкість забруднення. Серед українських митців, що успішно працюють в цьому напрямку варто виокремити твори Микити Зігури, який створив серію виразних робіт з пластикових відходів.

Еко-художники часто використовують матеріали, отримані з природи, включаючи ґрунт, дерево, камінь і рослинні матеріали, а також перероблені або біорозкладні матеріали. Наприклад, британський митець Енді Голдсворті відомий своїми ефемерними скульптурами,

створеними з льоду, листя та каменів. Його роботи підкреслюють тимчасовий характер екосистем і важливість екологічної рівноваги. Еко-художні інсталяції, створюючи ефект занурення, дарують мультисенсорні враження, що змушує глядачів зіткнутися з тривожною екологічною реальністю. Зокрема такими є органічні інсталяції Ані Галлаччо, що швидко розкладаються. Вони використовуються авторкою як метафора екологічного занепаду та привертають увагу до екологічного дискурсу. Художники, які працюють у сфері еко-мистецтва, часто виходять за межі традиційних ролей студійних митців, виступаючи натомість як екологи, активісти та організатори громад. Публічні арт-проекти Тадаші Кавамата, створені з утилізованого дерева та за допомогою праці громади, є прикладом партисипативної естетики та екологічного управління. Проект Мела Чіна «Поле відродження», розроблений у співпраці з науковцями, використовує рослини для відновлення токсичного ґрунту, ілюструючи, як співпраця між мистецтвом і наукою може привести до функціональних екологічних зрушень. Ці приклади підкреслюють багатогранну роль еко-художника у формуванні суспільної свідомості та сприянні громадській активності з екологічних питань [3]. Хоча еко-мистецтво висвітлює глобальні проблеми, його прояви також формуються під впливом місцевих екологічних, культурних та політичних умов. Зокрема, в Латинській Америці художники використовують еко-мистецтво для вирішення таких проблем, як вирубка лісів, видобуток корисних копалин та права корінних народів, а в Азії художники, такі як Тан Цзі Сі, візуалізують забруднення морського середовища за допомогою інсталяцій, відображаючи як регіональні, так і глобальні виміри деградації навколишнього середовища. Ці культурні варіації підкреслюють адаптивність та актуальність еко-мистецтва в різних соціально-екологічних ландшафтах.

Еко-мистецтво все частіше передбачає співпрацю між художниками та вченими для створення творів, що базуються на емпіричних дослідженнях та моніторингу навколишнього середовища. Прикладами такого підходу є інсталяції Андреа Поллі, що візуалізують явища зміни клімату на основі наукових даних. Ці міждисциплінарні практики дають змогу створювати нові форми знань та руйнувати міждисциплінарні бар'єри. Цифрові медіа та віртуальні середовища відкрили нові горизонти для еко-мистецтва. Від доповненої реальності до онлайн-виставок, художники використовують технології для розширення охоплення та впливу своїх робіт. Еко-художники використовують цифрове картографування, дані про навколишнє середовище в режимі реального часу та інтерактивні платформи, щоб залучити аудиторію новими способами. Ці інновації свідчать про те, що майбутнє еко-мистецтва полягає в його здатності розвиватися разом із технологічним прогресом, залишаючись при цьому вірним екологічним цінностям. Незважаючи на свій потенціал, еко-мистецтво стикається з певними

проблемами доступності, масштабованості, а також етичними аспектами походження матеріалів для творчості, особливо при використанні природних ресурсів. Митці повинні знаходити баланс між естетичним впливом та екологічною доцільністю.

Еко-арт стоїть на перетині творчості і соціальної активності та відіграє провідну роль у підвищенні екологічної свідомості, впливі на суспільну думку. Тому, включення екологічної складової в художню освіту, шляхом опанування різноманітних мистецьких практик еко-арту, є надзвичайно актуальним [1]. Інтеграція еко-мистецтва в освітні програми ЗВО художнього спрямування формуватиме трансформаційний підхід до екологічної освіти. Поєднуючи творче самовираження з екологічною грамотністю, мистецькі навчальні заклади зможуть культивувати екологічну свідомість сучасної молоді. Практичні заняття, такі як створення скульптур, панно чи інсталяцій з вторинних, перероблених матеріалів, або ж природних відновлювальних матеріалів рослинного походження, залучать учнів до творчого, емоційного та інтелектуального переосмислення світу навколо себе. У час, коли планета стикається з безпрецедентними екологічними викликами, еко-арт є одночасно і дзеркалом, і маяком, що спонукає до рефлексії, дій та надії, важливою ланкою між мистецтвом, екологією та суспільством та потужним засобом для рефлексії та реагування на глобальну екологічну кризу.

Література:

1. Мигаль С. П. Основи формотворення і проектування об'єктів предметного біодизайну. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура*. 2015. № 816. С. 229-239. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2015_816_30. (дата звернення: 20.04.2025).
2. Станіславська К.І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія; вид. друге, перероб. і доп. К.:НАККiM, 2016. – 352с.
3. Тітенков Є. Еко-технології в сучасній скульптурі і ленд-арт об'єктах. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2019. – Вип. 40. – С. 83-88. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnam_2019_40_15. (дата звернення: 20.04.2025).
4. Топ-6 еко-скульпторів, натхнених природою. *Еспресо*. 2015. URL: https://espresso.tv/article/2015/01/31/top_6_eko_skulptoriv_natkhnenykh_pryrodoyu (дата звернення: 19.04.2025).